

Mandati Specijalnog izvestioca za promociju i zaštitu prava na slobodu mišljenja i izražavanja; i Specijalnog izvestioca za nezavisnost sudija i pravnika

REFERENCE: AL SRB 2/2019

9. avgust 2019.

Ekselencijo,

Čast nam je da Vam se obratimo u svojstvu Specijalnog izvestioca za promociju i zaštitu prava na slobodu mišljenja i izražavanja; i Specijalnog izvestioca za nezavisnost sudija i pravnika, u skladu sa rezolucijama 34/18 i 35/11 Saveta za ljudska prava.

S tim u vezi, skrećemo pažnju Vladi Vaše Ekselencije na obaveštenja koja sam dobio, a koja se odnose na navodna uznemiravanja i verbalne napade od strane narodnih poslanika Republičkog parlamenta upućenih protiv sudija Apelacionog suda u Beogradu, posebno protiv sudije Miodraga Majića, ali i sudije Omera Hadžiomerovića. Ovi napadi su, čini se, podstaknuti njihovim kritičkim stavovima prema srpskom prvosudnom sistemu i zakonodavnim inicijativama.

Prema dobijenim obaveštenjima:

Sudije Miodrag Majić i Omer Hadžiomerović bili su godinama žrtve verbalnih napada zbog svojih kritika u pogledu stanja u pravosuđu u Srbiji.

Tokom 2018, ti napadi postali su učestaliji i teži pošto su se otvoreno usprotivili ustavnim promenama zbog negativnog uticaja koje su one mogle imati na vladavinu prava i nezavisnost sudstva.

Nedavno, izneli su svoje gledište o predloženom Zakonu o izmenama i dopunama Krivičnog zakonika, a posebno u pogledu uvođenja kazne doživotnog zatvora bez mogućnosti uslovnog otpusta. Bili su stava da predložene izmene mogu dovesti do kršenja ljudskih prava i sloboda zagarantovanih Ustavom Srbije, međunarodnim instrumentima za zaštitu ljudskih prava i praksom Evropskog suda za ljudska prava.

Sudija Miodrag Majić izrazio je svoju zabrinutost u pogledu Zakona o izmenama i dopunama Krivičnog zakonika 19. maja 2019, u televizijskoj emisiji "Utisak nedelje".

Dvadesetog maja 2019, tokom rasprave u Narodnoj skupštini prilikom usvajanja pomenutog Zakona, nekolicina narodnih poslanika verbalno je napala sudiju Majića, njegovu nezavisnost i integritet, a u vezi sa mišljenjem koje je izneo u televizijskoj emisiji. Sudija Majić bio je optužen za korupciju, potplaćenost prilikom donošenja presuda (optužba koja je upućena i sudiji Hadžiomeroviću); praćenim drugim pogrđnim kvalifikacijama i klevetama, kao što su: “Sramota je imati sudiju poput Majića” ili “Nisu loši zakoni, loše su sudije i sudija Majić to najbolje potvrđuje. On je verovatno gori od svih onih kojima je sudio”. Izrečeni su čak i prikriveni preteći komentari, kao što su “oslobodio je 11 dokazanih albanskih terorista koji su počinili najstrašnije zločine protiv ne-Srba u Gnjilanu, pa vas molim da imate razumevanje ako se nešto dogodi”. Poslanici su, takođe, doveli u pitanje mogućnost da sudije govore u medijima ili budu članovi nevladine organizacije.

Dvadesetprvog maja, Narodna skupština usvojila je zakon kojim je, u krivičnopravni sistem, uvedena kazna doživotnog zatvora i koji ne omogućava pravo na uslovni otpust počiniocima osuđenim za neka dela.

Visoki savet sudstva je, 4. juna, osudio “istupe pojedinih narodnih poslanika koji su bili praćeni ličnim uvredama i diskvalifikacijama stručnosti i profesionalnog rada pojedinih sudija, čime je doveden u pitanje integritet svih sudija”.

Bez prejudiciranja tačnosti ovih navoda, želeo bih da izrazim ozbiljnu zabrinutost zbog prijavljenih napada na sudije Miodraga Majića i Omera Hadžiomerovića. Oni predstavljaju ozbiljno kršenje principa nezavisnosti sudstva; potkopavaju poverenje javnosti u sudstvo i urušavaju principe podele vlasti. Time se stvara okruženje u kome su sudije izložene različitim oblicima pritisaka, pretnji i smetnjama koji mogu negativno da utiču na njihovu mogućnost da nepristrasno odlučuju u predmetima koji su im povereni, na osnovu činjenica i u skladu sa zakonom. Konačno, izražavamo zabrinutost da se napadi na sudije tiču ostvarivanja njihovog prava na slobodu izražavanja i da će način na koji se takvi napadi predstavljaju proizvesti dejstvo zastrašivanja koje neopravdano ograničava uživanje ovog prava, mimo legitimnih ograničenja koja su dozvoljena prema međunarodnom pravu ljudskih prava.

U vezi sa gore pomenutim navodnim činjenicama i bojaznima, molimo da uzmete u obzir **Aneks sa referencama koje se odnose na međunarodno pravo ljudskih prava** u prilogu ovog pisma, u kome su citirani međunarodni instrumenti ljudskih prava i standardi relevantni za ove navode.

Budući da je naša dužnost, prema mandatima koje nam je poverio Savet za ljudska prava, da nastojimo da razjasnimo sve slučajeve na koje nam je skrenuta pažnja, bili bismo vam zahvalni na vašim zapažanjima o sledećim pitanjima:

1. Molimo navedite sva dodatna obaveštenja i komentare koje biste mogli imati na gore pomenute navode.

2. Molimo navedite detaljne informacije o istragama koje su sprovedene, ili će biti sprovedene, u vezi sa navodnim verbalnim napadima u Narodnoj skupštini, 20. maja 2019, kako bi se ispitalo da li predstavljaju napad na nezavisnost sudstva, kao i pretnje integritetu sudija Majića i Hadžiomerovića; i shodno tome primenile odgovarajuće sankcije i pravni lekovi.
3. Molimo navedite detaljne informacije o postojećim garancijama za zaštitu i unapređenje nezavisnosti pravosuđa u celini, kao i nezavisnosti sudija pojedinačno.
4. Molimo navedite detaljne informacije o postojećim garancijama za zaštitu slobode izražavanja i udruživanja sudija

Ova komunikacija, i svaki odgovor dobijen od Vlade Vaše Ekselencije, biće objavljeni putem *web* stranice za izveštavanje o komunikacijama, u roku od 60 dana. Oni će, takođe, biti dostupni u redovnom izveštaju koji će biti predstavljen Savetu za ljudska prava.

U očekivanju odgovora, apelujemo da se primene sve neophodne privremene mere kako bi se zaustavile navodne povrede i sprečilo njihovo ponavljanje, a u slučaju da istrage potvrđuju ili upućuju na to da su navodi tačni, da se obezbedi da svako ko je odgovoran za navodne povrede odgovara.

Razmatram da u bliskoj budućnosti javno izrazim svoju zabrinutost jer se, po mom mišljenju, čini da su informacije koje posedujem dovoljno pouzdane da ukažu na pitanje koje zavređuje ozbiljnu pažnju. Takođe, verujem da širu javnost treba upozoriti na moguće implikacije ovih navoda na ljudska prava. Svaka javna izjava sa moje strane ukazivaće na to da sam bio u kontaktu sa Vladom Vaše Ekselencije radi razjašnjenja spornog/ih pitanja.

Ekselencijo, primite izraze našeg najdubljeg poštovanja.

David Kaye

Specijalni izvestilac za promociju i zaštitu prava na slobodu mišljenja i izražavanja

Diego García-Sayán

Specijalni izvestilac za nezavisnost sudija i pravnika

Aneks

Reference koje se odnose na međunarodno pravo ljudskih prava

Nezavisnost sudstva sadržana je u nizu međunarodnih i regionalnih ugovora o ljudskim pravima čija je Srbija strana potpisnica, uključujući Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (PGPP/*ICCPR*), kome je pristupila 12. marta 2001, i Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (*European Convention on Human Rights*), koju je ratifikovala 3. marta 2004.

Oba instrumenta predviđaju da svako ima pravo na pravično i javno saslušanje pred nezavisnim i nepristrasnim sudom uspostavljenim zakonom. Poštovanje ovih ugovora od strane Vaše zemlje znači da ona mora, između ostalog, da usvoji sve odgovarajuće mere kako bi garantovala nezavisnost sudstva i zaštitila sudije od bilo kog oblika političkog uticaja prilikom donošenja odluka. Pored toga, oba instrumenta predviđaju da svako mora imati pravo na slobodu udruživanja sa drugima i da svako ograničenje tog prava mora biti propisano zakonom i neophodno u demokratskom društvu u interesu nacionalne bezbednosti, javnog poretka (*ordre public*), zaštite javnog zdravlja ili morala, ili prava i sloboda drugih lica.

U svom Opštem komentaru br. 32 (2007), Komitet za ljudska prava primetio je da se zahtev za nezavisnošću posebno odnosi na postupak imenovanja sudija; garancije u vezi sa stalnošću njihove funkcije; uslove koji regulišu unapređenje, premeštaj, suspendovanje i prestanak njihovih funkcija; i stvarnu nezavisnost sudstva od političkog mešanja od strane izvršne i zakonodavne vlasti. Situacija u kojoj se funkcije i nadležnosti sudske i izvršne vlasti ne mogu jasno razlikovati, ili ona u kojoj ova druga može da kontroliše ili upravlja prvom, nespojiva je s pojmom nezavisnog suda (stav 19).

Načelo nezavisnosti sudstva je, takođe, sadržano u velikom broju pravnih instrumenata Ujedinjenih nacija, uključujući i Osnovna načela o nezavisnosti sudstva. Načela, između ostalog, predviđaju da je dužnost svih vladinih i drugih institucija da poštuju i čuvaju nezavisnost sudstva (princip 1); da sudije odlučuju o slučajevima koji su im povereni nepristrasno (...) bez ikakvih ograničenja, neprimerenih uticaja, podsticaja, pritisaka, pretnji ili mešanja, neposrednih ili posrednih, od bilo koga i iz bilo kojih razloga (princip 2); i da ne sme biti nikakvog neodgovarajućeg ili neopravdanog mešanja u sudski postupak, niti odluke sudova smeju biti podložne preispitivanju (princip 4). Pored toga, članovi pravosuđa imaju pravo na slobodu izražavanja i udruživanja (princip 8). Sloboda izražavanja i udruživanja sudija takođe su sadržani u Bangalorskim principima sudijskog ponašanja (princip 4.6).

Izveštaj Specijalnog izvestioca za nezavisnost sudija i advokata Savetu za ljudska prava (A/HRC/41/48, stav 35) odnosi se na presudu Evropskog suda za ljudska prava u slučaju *Baka protiv Mađarske* gde se potvrđuje da, s obzirom na sve veći značaj koji se pridaje načelima podele vlasti i nezavisnosti sudstva, svako mešanje u slobodu izražavanja sudija “zahteva temeljno ispitivanje”.

Na kraju, podsećamo da i član 10 EKLJP i član 19 PGPP garantuju pravo na slobodu mišljenja i izražavanja. Ova prava primenjuju se na sve, uključujući nosioce javnih funkcija koji rade u pravosuđu. Svako ograničenje prava na slobodu izražavanja mora biti u skladu sa zahtevima utvrđenim u određenim ugovorima, v. član 10 (2) EKLJP i član 19 (3) PGPP. Isto je utvrdio Evropski sud za ljudska prava u predmetu *Wille protiv Lihtenštajna*, “može se očekivati od nosilaca javnih funkcija koji rade u pravosuđu da bi trebalo da pokažu uzdržanost u slobodi izražavanja u svim slučajevima u kojima autoritet i nepristrasnost sudstva može biti dovedena u pitanje.” (stav 64) Ovo se odnosilo posebno na bavljenje pitanjima koja imaju političke implikacije. Međutim, Sud je potvrdio da “pitanja ustavnog prava, po svojoj prirodi, imaju političke implikacije. Ipak, ne nalazi da je samo ovaj element trebalo da spreči podnosioca predstavke da dâ bilo kakvu izjavu po ovom pitanju.” (stav 67)

Dalje podsećamo Vladu Vaše Ekselencije na obavezu prema članu 2 PGPP da osigura prava zagantovana Paktom. Kao što je potvrdio Komitet za ljudska prava, “države ugovornice treba da uspostave delotvorne mere zaštite od napada usmerenih na ućutkivanje onih koji ostvaruju svoje pravo na slobodu izražavanja”, CCPR/C/GC/34 stav 23. Bilo koji napad, uključujući pretnju po život, zbog ostvarivanja slobode izražavanja od strane pojedinaca nije u skladu sa Paktom i “trebalo bi ga odlučno i blagovremeno istražiti, a počinioce procesuirati”, *id.*